

Viridis

Onderzoeksbureau
voor natuur en landschap

Maart 2023

Activiteitenplan en ontheffingsaanvraag Nijhuis Apeldoorn B.V., 2023 Complex 100410 Sleutelbloem te Culemborg

In opdracht van: KleurrijkWonen
Projectnummer: 2023-054

44561712

0050

Ecologisch Adviesbureau Viridis bv
Randweg 30
4104 AC Culemborg
T [REDACTED] 5.1.2e
E info@bureau-iridis.nl
W www.bureau-iridis.nl
KvK 110 557 87
Btwnr NL 820598215B01
IBAN NL46 TRIO 0198 4486 00

Tekst: [REDACTED] 5.1.2e
Foto's: [REDACTED]
Foto voorblad: Sleutelbloem 50 te Culemborg

Projectnummer: 2023-054
Wijze van citeren: [REDACTED] 5.1.2e 2023. Activiteitenplan en ontheffingsaanvraag KLW complex 100410 te Culemborg. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2023-054.

In opdracht van: KleurrijkWonen
Contactpersoon: [REDACTED] 5.1.2e

Datum: 23-03-2023
Ondertekening: [REDACTED]
Paraaf: [REDACTED] 5.1.2e

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever zoals hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, druk, internet, fotokopie of andere wijze zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Ecologisch Adviesbureau Viridis bv, noch mag het zonder deze toestemming voor een ander doel gebruikt worden dan waarvoor het vervaardigd is.

Ecologisch Adviesbureau Viridis is niet aansprakelijk voor vervolgschade, alsmede schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden, kaartmateriaal (Basis Registratie Topografie Kadaster 2022, tenzij anders wordt vermeld) inclusief getoonde begrenzingen of andere gegevens verkregen van Ecologisch Adviesbureau Viridis. De opdrachtgever vrijwaart Ecologisch Adviesbureau Viridis voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Omdat ecologisch onderzoek een momentopname is, kan de aanwezigheid van beschermde soorten soms niet worden uitgesloten of bevestigd. Daarnaast is de natuurwetgeving aan verandering en jurisprudentie onderhevig. Ecologisch Adviesbureau Viridis is mede om die redenen lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van ecologische adviesbureaus. Hierdoor zijn wij zo goed mogelijk op de hoogte van de nieuwste ontwikkeling op het gebied van ecologie en wetgeving. Door de inzet van conform de wet ecologisch deskundigen, waarborgen wij onze onderzoekskwaliteit. Wij zijn echter niet aansprakelijk voor de gevolgen van onverwacht verschijnende of verdwijnende flora of fauna, noch voor de gevolgen van veranderende wetgeving of jurisprudentie.

Inhoud

1	Inleiding	1	3.2.1	Belang 3, artikel 3.8 (Habitatrichtlijn) ...	9
1.1	Aanleiding en context	1	3.3	Alternatievenafweging	9
1.2	Werkzaamheden en effectenanalyse	2	3.3.1	Alternatieve locatie	9
1.3	Planning	2	3.3.2	Alternatieve planning	10
1.4	Ontheffingsaanvraag.....	2	3.3.3	Alternatieve wijze van uitvoering.....	10
2	Mitigerende en compenserende maatregelen .	3	3.4	Cumulatieve effecten	10
2.1	Algemene maatregelen.....	3	4	Literatuurlijst	11
2.2	Mitigatie algemene broedvogels	3	4.1	Literatuur.....	11
2.3	Mitigatie en compensatie vleermuizen	4	4.2	Websites	11
2.3.1	Voorkomen van doden	4	Bijlage A.	Ecologisch deskundige	12
2.3.2	Paar- en zomerverblijven.....	4	Bijlage B.	Exclusion flaps	13
3	Ontheffingsaanvraag.....	7	Bijlage C.	Voorwaarden voor vleermuizen	14
3.1	Staat van instandhouding	8		Gewenningsperiodes.....	14
3.1.1	Gewone dwergvleermuis.....	8	Bijlage D.	Compensatie voor vleermuizen	15
3.1.2	Invloed werkzaamheden op GSVI.....	8		Type inmetstelstenen	15
3.2	Wettelijk belang.....	9			

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en context

KleurrijkWonen is voornemens om 16 eengezinswoningen en in Culemborg te renoveren. Deze woningen vallen onder complex 100410. Tabel 1.1 en Figuur 1.1 geven de woningen/woonblokken weer van dit complex.

Bureau Viridis heeft in 2022 onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van nestplaatsen van huismus (*Passer domesticus*), gierzwaluw (*Apus apus*) en

verblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en meer-vleermuis (*Myotis dasycneme*) in het complex (Prévot, 2022).

Binnen complex 100410 zijn verblijfplaatsen aangetroffen waarop negatieve effecten van de voorgenoemen ingreep zijn te verwachten (zie Tabel 1.2 en Figuur 1.1).

Tabel 1.1 | Overzicht onderzochte woningen.

Locatie	Huisnummers	Aantal woningen
Sleutelbloem	42 t/m 47	6
Sleutelbloem	48	1
Sleutelbloem	50	1
Sleutelbloem	54, 56, 58 en 59	4
Sleutelbloem	60 t/m 63	4
Totaal aantal woningen		16

Tabel 1.2 | Specificatie van de aangetroffen verblijfplaatsen. Wanneer een paarterritorium zowel plangebied-woningen als particuliere woningen overlapt wordt dit aangegeven met een *.

Straat en huisnummer	Soort	Type verblijfplaats	Locatie
Sleutelbloem			
50	Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats	Zwermlocatie van 1 individu, kopse kant, beide gevels.
58 t/m 63 (even/oneven)*	Gewone dwergvleermuis	Paarterritorium	Random huisnummers 58 t/m 59, het gehele blok 60 t/m 63 en langs de kopgevel en voorzijde huisnummer 64 t/m 66.
Buiten plangebied			
Sleutelbloem			
64 t/m 66 (even/oneven)*	Gewone dwergvleermuis	Paarverblijfplaats	Random huisnummers 58 t/m 59, het gehele blok 60 t/m 63 en langs de kopgevel en voorzijde huisnummer 64 t/m 66.

1.2 Werkzaamheden en effectenanalyse

De geplande werkzaamheden voor de grootschalige renovatie zijn;

- Volledige dakvervanging, waaronder vervangen dakpannen en buitendakisolatie
- Vervangen regenpijpen/dakgoten
- Spouwmuurisolatie
- Voegwerkherstel
- Schoorstenen renoveren
- Windveren vervangen
- Plaatsen dakkapellen/dakramen

Dergelijke renovatiewerkzaamheden hebben negatieve effecten op het voortbestaan van beschermde soorten.

Binnen het complex zullen de verblijfplaatsen van vleermuizen verloren gaan door de werkzaamheden. Het vernietigen van verblijfplaatsen en het verstoren van vleermuizen betreft een overtreding van Artikel 3.5 lid 2 en 4 van de Wet natuurbescherming. Daarnaast is er kans dat er dieren gedood worden tijdens de werkzaamheden, dit is een overtreding van Artikel 3.5, lid 1.

1.3 Planning

De werkzaamheden zullen van start gaan in Q3/Q4 van 2023. De renovatiewerkzaamheden zullen gereed zijn eind 2023 en de alternatieve verblijfplaatsen functioneel.

1.4 Ontheffingsaanvraag

Dit activiteitenplan geldt samen met de hiervoor genoemde onderzoeksrapportage als achtergronddocument ten behoeve van de ontheffingsaanvraag voor de Wet natuurbescherming.

In voorliggend document is beschreven met welke mitigerende maatregelen er invulling wordt gegeven aan het voorkomen dan wel het verminderen van negatieve effecten op zowel soort- als populatieniveau.

Figuur 1.1 | Resultatenkaart van het broedvogel- en vleermuisonderzoek (Prévo, 2022).

2 Mitigerende en compenserende maatregelen

Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij', dat wil zeggen dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met behulp van een ontheffing waarvoor de bevoegdheid voor het verlenen van een dergelijke ontheffing bij de provincies ligt. Dit hoofdstuk beschrijft met welke mitigerende maatregelen er invulling wordt gegeven aan het voorkomen dan wel te verminderen van negatieve effecten op zowel soort- als populatieniveau.

2.1 Algemene maatregelen

In de Wet natuurbescherming is de algemene zorgverplichting in artikel 1.11 opgenomen. In dit artikel is beschreven dat eenieder verplicht is om voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. De algemene zorgplicht geldt ten allen tijde bij het uitvoeren van werkzaamheden, ongeacht of deze te typeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud en ongeacht of er beschermde soorten aanwezig zijn. Dit laatste wil dus zeggen dat ook als er geen beschermde soorten voorkomen, de algemene zorgverplichting toch in acht genomen dient te worden. Hiervoor dienen algemene mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd;

- De werkzaamheden dienen door een ecologisch deskundige te worden begeleid. Hierdoor wordt gewaarborgd dat de maatregelen op een juiste manier worden uitgevoerd en zo wordt tevens invulling gegeven aan de algemene zorgverplichting (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming). In Bijlage A is beschreven wat door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verstaan wordt onder een ecologisch deskundige;
- Er moet een ecologisch werkprotocol worden opgesteld waarin alle te nemen maatregelen zijn vastgelegd. Dit ecologisch werkprotocol moet op de werklocatie aanwezig zijn en bij alle betrokken partijen bekend zijn;
- Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol worden uitgevoerd. Mochten er zich gedurende de werkzaamheden ten aanzien van

beschermde soorten onvoorziene omstandigheden voordoen, dan wordt direct contact opgenomen met de ecologisch deskundige.

2.2 Mitigatie algemene broedvogels

Algemene broedvogels kunnen in of om de woningen tot broeden komen. Bijvoorbeeld in schoorstenen, begroeiing in tuinen en gemeentelijke beplantingen. Deze vogels zijn in staat om ieder seizoen een nieuw nest te bouwen. Dergelijke vogelnesten zijn uitsluitend beschermd gedurende de periode dat deze in gebruik zijn, dat wil zeggen de broed- en nestperiode;

- De broedperiode loopt globaal van 15 maart tot 15 juli, maar ook broedgevallen buiten deze periode zijn beschermd;
- Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verwijderen of verstoren van in gebruik zijnde nesten in de broed- en nestperiode;
- Het is in dit kader aan te bevelen om de werkzaamheden voor zover dat mogelijk is buiten de broedperiode om uit te voeren of te starten;
- Indien dit niet mogelijk is, dient de directe omgeving van de woningen waar de werkzaamheden worden uitgevoerd, voorafgaande aan deze werkzaamheden gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van algemene broedgevallen door de ecologisch deskundige;
- Wanneer er geen vogels nestelen kan er begonnen worden met de ingreep. Indien broedgevallen aanwezig zijn dient, in overleg met de ecologisch deskundige, een andere periode voor de werkzaamheden rond deze specifieke locatie(s) te worden vastgesteld.

2.3 Mitigatie en compensatie vleermuizen

Het mitigeren van negatieve effecten op vleermuizen bestaat uit twee onderdelen: 1. het voorkomen van het doden van dieren, 2. het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen. Dit wordt volgens een vast stramien, conform de bestaande kennisdocumenten, uitgevoerd. De specifieke mitigerende maatregelen zijn hier beschreven. In Tabel 2.2 is een planning weergegeven van de uit te voeren mitigatie en compensatie.

De plaats waar deze mitigatie en/of compensatie moet worden uitgevoerd, wordt veelal per huisnummer aangeduid. Deze locaties worden verder uitgewerkt in een nader op te stellen Ecologisch Werkprotocol. Mogelijk vindt, op basis van de mogelijkheden in het veld, een aanpassing van de locatie plaats.

Het moment waarop de mitigerende maatregelen en werkzaamheden worden uitgevoerd, is naast de kwetsbare periode en de gewenningsperiode ook afhankelijk van bijvoorbeeld de weersomstandigheden en de omgeving van de woningblokken. De planning c.q. fasering van de mitigerende maatregelen en werkzaamheden wordt nader overeengestemd met een ecologisch deskundige.

2.3.1 Voorkomen van doden

- Alle woningblokken die binnen deze aanvraag vallen, worden op plaatsen waar verblijfplaatsen aanwezig of te verwachten zijn voorafgaande aan de werkzaamheden ongeschikt gemaakt. Dit wordt gedaan door het plaatsen van 'exclusion flaps' (zie details en voorwaarden in Bijlage B).
- De koopwoningen gelegen binnen de woonblokken waar werkzaamheden aan zullen plaatsvinden, worden meegenomen bij de plaatsing van de exclusion flaps. Door de gehele spouwmuur en de daken van het blok ongeschikt te maken voor vleermuizen en vervolgens een uit/invliegcontrole uit te voeren, kan met zekerheid gesteld worden dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn in de spouwmuur en onder de dakpannen. Indien de bewoners van de koopwoningen geen toestemming geven voor het plaatsen van exclusion flaps worden er alsnog spouwborstels (of vergelijkbaar materiaal) geplaatst in de spouwmuur.
- De exclusion flaps worden geplaatst in de minst gevoelige periode van vleermuizen tussen 1 april en 1 mei en/of tussen 15 augustus en 1 november, zie Tabel 2.1.
- Er wordt door een ecologisch deskundige gecontroleerd of het gebouw, na het plaatsen van de 'exclusion flaps', nog gebruikt wordt door

vleermuizen. Deze controles worden bij voorkeur gedaan door in de ochtend bij het inzwermen te controleren of de exclusie functioneert en dieren buitensluit (twee uur voor zonsopgang). Wanneer dit niet mogelijk is, worden de controles uitgevoerd in de avond (twee uur na zonsondergang).

- Wanneer blijkt dat er nog vleermuizen gebruik maken van de woningblokken, zal het hiervoor omschreven proces worden herhaald totdat het gebouw vrijgegeven kan worden van vleermuizen.
- Na vrijgave kunnen de werkzaamheden starten.

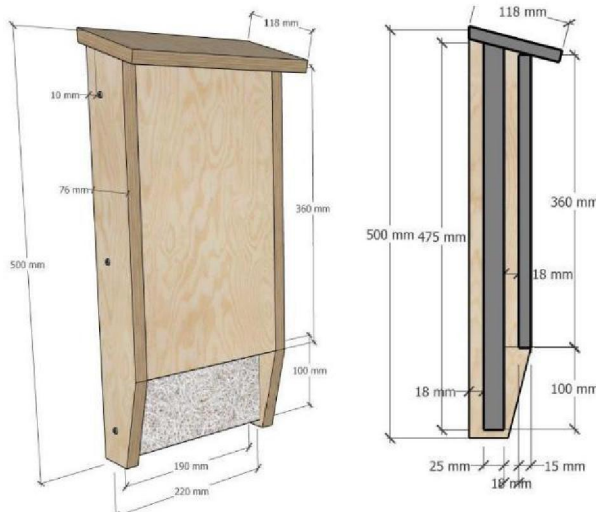
2.3.2 Paar- en zomerverblijven

Er moeten **minimaal acht verblijfplaatsen** voor vleermuizen worden aangeboden, te weten vier alternatieve zomerverblijfplaatsen en vier alternatieve paarverblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis. Dit wordt gerealiseerd door middel van tijdelijke en permanente kasten;

Tijdelijke alternatieven

- Er moeten **minimaal acht tijdelijke verblijfplaatsen** voor vleermuizen worden aangeboden. Hiertoe worden er tijdelijke verblijfplaatsen aangeboden op de woningen:
 - Sleutelbloem 13, 2 kasten op de kopse gevel
 - Sleutelbloem 20, 2 kasten op de kopse gevel
 - Sleutelbloem 34, 2 kasten op de kopse gevel
 - Kamille 58, 2 kasten op de kopse gevel
- De tijdelijke vleermuiskasten zijn gemaakt van Okoume FSC hout plaatmateriaal. In Afbeelding 2.1 zijn de formaten van de kasten weergegeven.
- De tijdelijk alternatieve verblijfplaatsen worden voor 15 februari 2023 geplaatst. Hierbij wordt rekening gehouden met de volgende voorwaarden: binnen 200m van het plangebied, minimaal 2,8m hoogte, vrije invliegopening en op verschillende windrichtingen. Zie Bijlage C voor een omschrijving en kaders bij het plaatsen van tijdelijke verblijfplaatsen. De beoogde locaties voor de tijdelijke kasten zijn weergegeven in Figuur 2.1.

Afbeelding 2.1 | Type tijdelijke vleermuiskast

Permanente alternatieven

- Er moeten **minimaal acht verblijfplaatsen** voor vleermuizen worden aangeboden. Hiervoor worden in metselstenen aangebracht. Het betreft hier acht geschakelde inbouwstenen (bestaande uit IB VL 06 + IB VL 07 of vergelijkbaar, zie bijlage D). Deze alternatieve verblijfplaatsen worden geplaatst in de volgende woningen (Figuur 2.2):
 - 1x kopse gevel Sleutelbloem 42
 - 1x kopse gevel Sleutelbloem 47
 - 1x kopse gevel Sleutelbloem 48
 - 1x kopse gevel Sleutelbloem 50
 - 1x kopse gevel Sleutelbloem 54
 - 1x kopse gevel Sleutelbloem 59
 - 1x kopse gevel Sleutelbloem 60
 - 1x kopse gevel Sleutelbloem 63
 (per woning 1 set geschakelde inbouwstenen, aan de kopse kant bovenaan)
- De permanente mitigatie wordt tijdens de werkzaamheden geplaatst, hiervan zijn de locaties in Figuur 2.2 weergegeven.

Tabel 2.1 | De kwetsbare periodes per soort(groep). In deze periode mogen er geen werkzaamheden plaatsvinden die negatieve invloed hebben op de genoemde soorten.

Soort(groep)	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sept	okt	nov	dec
Gewone dwergvleermuis												

Tabel 2.2 | Planning van de uit te voeren werkzaamheden. Hierbij is rekening gehouden met de kwetsbare periodes en gewenningsperiodes voor de beschermde soorten uit tabel 2.1.

Werkzaamheden	Jaar 2023											
	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Plaatsen tijdelijke verblijfplaatsen vleermuizen												
Gewenningsperiode vleermuizen												
Ongeschikt maken vleermuizen												
Start werkzaamheden												

Figuur 2.1 | Overzichtskaart met tijdelijke mitigatie vleermuiskasten KleurrijkWonen complex 100410 te Culemborg.

Figuur 2.2 | Overzichtskaart met permanente mitigatie vleermuiskasten KleurrijkWonen complex 100410 te Culemborg.

3 Ontheffingsaanvraag

Om een ontheffing van de Wet natuurbescherming te kunnen ontvangen, moet het project aan een aantal criteria voldoen. Zo mag de activiteit geen afbreuk doen aan de gunstige staat van instandhouding van de populatie van de aanwezige soorten, is er geen alternatieve bevredigende oplossing mogelijk en het project moet voldoen aan ten minste één van de in artikel 3.8 genoemde wettelijke belangen wanneer effecten op vleermuizen worden verwacht. In paragraaf 3.1 wordt beschreven wat de effecten van de werkzaamheden op de gunstige staat van instandhouding van de populaties van de aangetroffen soorten zijn. Het gaat dan om de instandhouding van de populatie op lokaal niveau beschouwd. In paragraaf 3.2 en 3.3 worden de andere twee ontheffingscriteria besproken.

Tabel 3.1 geeft een overzicht voor welke woningblokken een ontheffing aangevraagd dient te worden.

Voor de overige onderzochte woningen is geen ontheffing noodzakelijk, het voorkomen van beschermde soorten is op basis van het onderzoek uitgesloten.

De mitigerende maatregelen zijn uitgewerkt in hoofdstuk 2. In het kader van de Wet natuurbescherming is het noodzakelijk om deze maatregelen in acht te nemen voorafgaande en gedurende het uitvoeren van de voorgenomen onderhoudswerkzaamheden aan de woningen van KleurrijkWonen.

Omdat negatieve effecten, ondanks het nemen van mitigerende maatregelen, niet in alle gevallen geheel te voorkomen zijn door de aard van de werkzaamheden is het aanvragen van een ontheffing van de voorgenomde wet noodzakelijk.

Tabel 3.1 | Overzicht van de woningblokken waar het aanvragen van een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk is.

Woonblok	Mitigerende Maatregelen			Wnb	Ontheffing noodzakelijk
	Vleermuizen	Gierzwaluw	Huismus	Overtreding artikel	
Sleutelbloem 42 t/m 47 (even/oneven)	nee	nee	nee	geen	Nee
Sleutelbloem 48 en 49	nee	nee	nee	geen	Nee
Sleutelbloem 50 t/m 53 (even/oneven)	JA	nee	nee	artikel 3.5, lid 2 en 4	JA
Sleutelbloem 54 t/m 59 (even/oneven)	JA	nee	nee	artikel 3.5, lid 2 en 4	JA
Sleutelbloem 60 t/m 63 (even/oneven)	JA	nee	nee	artikel 3.5, lid 2 en 4	JA

Tabel 3.2 | Overzicht van de voorgestelde handelingen waar het aanvragen van een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk is. GD=gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ZV=zomerverblijfplaats, PV=paarverblijfplaats, voor compensatie en mitigatie van negatieve effecten, zie hoofdstuk 2.

Ontheffing Wet natuurbescherming			
Artikel	Soorten	Functie	Overtreding
3.5, Lid 2	GD	ZV,PV	Het verstoren van vleermuizen door de huidige verblijfplaatsen d.m.v. exclusion flaps ongeschikt te maken, minimaal 6 maanden nadat de tijdelijke voorzieningen zijn gerealiseerd en in de minst kwetsbare periode voor vleermuizen, dus in de actieve periode tussen 1 april en 31 oktober.
3.5, Lid 4	GD	ZV,PV	Het vernietigen van verblijfplaatsen door de huidige verblijfplaatsen d.m.v. exclusion flaps ongeschikt te maken, minimaal 6 maanden nadat de tijdelijke voorzieningen zijn gerealiseerd in de minst kwetsbare periode voor vleermuizen, dus in de actieve periode tussen 1 april en 31 oktober en te vullen met spouwmuurisolatie.
3.5, Lid 4	GD	ZV,PV	Het vernietigen van verblijfplaatsen door de tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen op de gebouwen te verwijderen. Dit minimaal 6 maanden nadat de permanente voorzieningen zijn gerealiseerd.

3.1 Staat van instandhouding

Om een ontheffing voor de werkzaamheden te kunnen ontvangen, moet worden aangetoond dat de activiteit geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding (GSVI) van de populaties van aanwezige soorten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de landelijke, regionale en lokale staat van instandhouding:

3.1.1 Gewone dwergvleermuis

Landelijk

De gewone dwergvleermuis is de meest wijdverspreide en algemene vleermuissoort in Nederland. De aantallen worden geschat op 300.000 tot 600.000 dieren. Het project Meetnet Vleermuis Transect Tellingen (NEM VTT) probeert informatie te geven over de populatieontwikkeling van o.a. de gewone dwergvleermuis. Het meetnet draait pas sinds 2013 en laat nog geen betrouwbare trend zien, maar geeft in de laatste 4 jaar wel een indicatie van een lichte toename (CBS, 2020). De landelijke staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis wordt beoordeeld als gunstig.

Regionaal en lokaal

De staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis in Culemborg is niet exact bekend. Er zijn onvoldoende gegevens bekend om de exacte staat van instandhouding op lokaal niveau aan te geven. In de afgelopen jaren zijn er enkele onderzoeken gedaan naar de verspreiding van de soort in de omgeving (Buesink, 2020a/b; Praet, 2019). Gezien de grootschalige aanwezigheid van bebouwing in meerdere omliggende wijken en de aanwezigheid van meerdere verblijfplaatsen, wordt er vanuit gegaan dat de gewone dwergvleermuis hier een stabiele populatie heeft.

3.1.2 Invloed werkzaamheden op GSVI

Zowel voorafgaand als tijdens het uitvoeren van de voorgenomen werkzaamheden aan de woningen worden mitigerende maatregelen toegepast die ervoor zorgen dat de aanwezige populaties kunnen worden behouden tijdens en na de uitvoering van de werkzaamheden. Doormiddel van de planning van werkzaamheden buiten kwetsbare periodes en het aanbrengen van voorzieningen, rekening houdend met gewenningsperiodes wordt de functionaliteit van de verblijfplaatsen niet wezenlijk aangetast, waardoor er geen permanent negatieve effecten optreden ten aanzien van aanwezige populaties. De gevolgen van de ingreep zijn lokaal en hebben enkel effecten op het individu en niet op populatieniveau. Door het uitvoeren van de juiste mitigerende maatregelen is daardoor dus geen sprake van een wezenlijk effect op de staat van instandhouding.

Door het plaatsen van alternatieve verblijfplaatsen die bewezen werkzaam zijn en direct in gebruik genomen kunnen worden door de aanwezige soorten, evenals de aanwezigheid van geschikte verblijfplaatsen in omliggende vergelijkbare woningen, zal het aanbod van verblijfplaatsen in de nieuwe situatie niet verminderen.

De omgeving van het plangebied zal niet aangetast worden door de werkzaamheden. Groene structuren die kunnen dienen als schuilgelegenheid, foerageergebied of vliegroute worden niet aangetast door de werkzaamheden waardoor - in combinatie met de uit te voeren mitigerende maatregelen - het functionele leefgebied behouden blijft. Dit betekent dat de lokale populaties geen negatieve effecten ondervinden en er geen sprake is van een afname van staat van

instandhouding gedurende en na afloop van de werkzaamheden.

3.2 Wettelijk belang

In onderhavig geval is een onderbouwing van belang 3, uit artikel 3.8, lid 5 (Habitatrichtlijn) voldoende om aan de ontheffingsverlening ten grondslag te liggen. Door het realiseren van de werkzaamheden zullen geen permanente negatieve effecten optreden ten aanzien van de aanwezige populaties.

3.2.1 Belang 3, artikel 3.8 (Habitatrichtlijn)

“in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten”

Dit belang heeft betrekking op activiteiten die van algemeen, breed maatschappelijk belang zijn. De woningen zijn eind jaren '70 gebouwd en in deze periode werden de woningen nog niet goed geïsoleerd.

Het doel van de renovatiewerkzaamheden is om voor de komende jaren de woningen kwalitatief op peil te houden van de woningen en ze tevens energiezuiniger te maken. Zodoende zullen de woningen voldoen aan de nieuwe en strengere eisen op het gebied van duurzaamheid en energiebesparing.

In 2012 is het convenant Energiebesparing Huursector opgesteld door het Ministerie voor Binnenlandse Zaken. In dit convenant staan de afspraken tussen de overkoepelende organen van woningcorporaties, huurders en vastgoedondernemers. Een van de belangrijkste afspraken is dat voor 2020 alle huurwoningen een energielabel B of beter hebben door het nemen van energetische maatregelen. Volgens het Plan van aanpak Energiebesparende Gebouwde Omgeving (2011) is het omlaag brengen van energiekosten gunstig voor het behalen van diverse doelstellingen, zoals het verduurzamen van de woningen en de verlaging van woonlasten.

Energiebesparing heeft een gunstig effect op het (leef)milieu; het leidt tot een vermindering van het benodigde gebruik van fossiele brandstoffen en tot een afname voor mens en milieu schadelijke emissies. Deze lagere emissies leiden tot een verbeterde luchtkwaliteit en dit heeft een positief effect op de volksgezondheid. Een energie-onzuinige woning leidt naast de negatieve milieueffecten ook tot hoge woonkosten voor de huurder. Energiebesparing draagt bij aan een betere betaalbaarheid van het huren, wat van groot belang is voor de koopkracht van huurders met lagere inkomens (sociale huurwoningen).

De woningen binnen complex 100410 hebben een energielabel C. Door het uitvoeren van de renovatiewerkzaamheden wordt een label A behaald.

3.3 Alternatievenafweging

Voorafgaand aan de planvorming is er een afweging van de alternatieven geweest. Bij deze afweging wordt onderzocht of de werkzaamheden op een andere locatie, ander tijdspad of op een andere manier uit te voeren zijn zodat de negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen. Hieronder wordt de alternatievenafweging toegelicht.

3.3.1 Alternatieve locatie

Het project voorziet in de renovatie van de bestaande woningvoorraad en kan daarom niet op een andere locatie worden uitgevoerd. Het betreft het isoleren van woningen en dat is per definitie strikt locatie gebonden. De technische staat van de woningen is dusdanig dat renovatie nodig is om de woningen te laten voldoen aan de eisen van deze tijd. De woningen zijn op dit moment onvoldoende geïsoleerd, waardoor in de huidige situatie veel energieverlies optreedt. Indien geen renovatie van de woningen wordt uitgevoerd, zullen de woningen daarnaast op termijn onbewoonbaar worden, wat zal gaan leiden tot sloop van de woningen. Sloop van de woningen leidt tot grotere ecologische nadelen dan renovatie of isolatie, omdat dit het verlies betekent van alle verblijfplaatsen van beschermde soorten.

De uitvoering van een vergelijkbaar project op een andere locatie zal ook dezelfde of meer verstoring van dezelfde soorten veroorzaken. Het is immers bekend dat vleermuissoorten, huismus en gierzwaluw in vergelijkbare aantallen in andere woningen en gebouwen in de steden en dorpen voorkomen.

3.3.2 Alternatieve planning

Bij de planning van de werkzaamheden wordt steeds rekening gehouden met de aanwezige beschermde soorten. Voorafgaand aan de uitvoer van de werkzaamheden wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld door een ecologisch deskundige. In overleg met de uitvoerende partij zal in het werkprotocol een planning worden opgenomen waarin de kwetsbare perioden en de gewenningsperioden voor alternatieve verblijfplaatsen wordt ingecalculeerd.

3.3.3 Alternatieve wijze van uitvoering

Tijdens de werkzaamheden worden alle mogelijke mitigerende uitvoeringsmaatregelen getroffen om effecten op beschermde soorten te voorkomen dan wel te verminderen. In de woningen worden voorzieningen getroffen voor de beschermde soort. Daarbij wordt rekening gehouden met de kwetsbare perioden van de aanwezige beschermde soort. De werkzaamheden worden in de meest gunstige periode uitgevoerd, dat wil zeggen in de minst kwetsbare periode van de beschermde soort. Er worden maatregelen genomen om effecten tijdens werkzaamheden te voorkomen dan wel te verminderen. Deze maatregelen staan beschreven in hoofdstuk 2.

3.4 Cumulatieve effecten

Er zijn via ruimtelijkeplannen.nl geen projecten bekend in de directe omgeving. Wel is het algemeen bekend dat vleermuizen in de bebouwde kom voorkomen.

KleurrijkWonen bezit meerdere complexen in Culemborg en omgeving, waarvan enkele de afgelopen jaren gerenoveerd zijn. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld complexen 100090, 100320, 100340, 100360, 100440, 100610 en 100680. Hierbij zijn tijdens het ecologisch onderzoek ook enkele zomer- en paarverblijfplaatsen vastgesteld (Buesink, 2020a/b; Praet, 2019). De verblijfplaatsen zouden tijdens de werkzaamheden worden vernietigd. Daarom is een ontheffing bij het bevoegd gezag aangevraagd en verkregen. De verblijfplaatsen zijn gemitigeerd door o.a. het in metselen van permanente voorzieningen in de gevels.

KleurrijkWonen is tevens voornemens om flora en fauna te versterken in Culemborg en omgeving en zal in overeenstemming met een ecooloog natuurinclusieve maatregelen treffen in de nieuwbouw en/of gerenoveerde woningen.

4 Literatuurlijst

4.1 Literatuur

BIJ12, 12 juli 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis 1.0. Publicatienummer BIJ12-2017-004.

5.1.2e 2020a. Vleermuis- en broedvogelonderzoek KleurrijkWonen complex 100360 te Culemborg, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2020-070.

5.1.2e 2020b. Vleermuis- en broedvogelonderzoek KleurrijkWonen complex 100440 te Culemborg, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2020-070.

CBS. 2020. Meetprogramma's voor flora en fauna. Kwaliteitsrapportage NEM over 2019. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag.

Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, AEDES, Nederlandse woonbond en Vastgoed belang, 28 juni 2012. Convenant Energiebesparing huursector.

Norren, van E. (red.), 2019. Staat van instandhouding Gelderland. Factsheets voor 24 soorten in

Gelderland. Rapport 2019.09. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

5.1.2e 2019. Vleermuis- en broedvogelonderzoek KleurrijkWonen, 2019. Complexen 100090, 100320, 100340, 100610 en 100680, Culemborg. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2019-016.

5.1.2e 2022. Broedvogel- en vleermuisonderzoek KleurrijkWonen complex 100410 te Culemborg, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2022-077.

Sociaal Economische Raad (SER). Energieakkoord voor duurzame groei, 2013.

4.2 Websites

Nationale Databank Flora en Fauna

Via www.ndff-ecogrid.nl/

Verspreidingsgegevens van inheemse zoogdieren via www.zoogdierverseniging.nl

Overzicht cumulatieve effecten via: www.Ruimtelijkeplannen.nl

Bijlage A. Ecologisch deskundige

Alle mitigerende maatregelen moeten worden begeleid en/of uitgevoerd door een ecologisch deskundige op het gebied van vleermuizen, jaarrond beschermde nestplaatsen en broedvogels. Voorafgaande aan de uitvoering van de gewenste werkzaamheden, dient te alle tijden de aannemer/uitvoerder de werkzaamheden af te stemmen met een ecologisch deskundige.

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verstaat onder een ecologisch deskundige iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten. Deze persoon heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis.

De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of;
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of;
- als ecooog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of;
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

Alle medewerkers van Bureau Viridis voldoen aan de eisen van het ministerie en zijn ecologisch deskundig.

Bijlage B. Exclusion flaps

In lid 1 van artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming staat beschreven dat het verboden is om beschermde dieren opzettelijk te doden. Het uitvoeren van werkzaamheden waarbij aanwezige dieren verwond of zelfs gedood kunnen worden houdt een overtreding van deze artikelen in. Het is daarom noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen om dit zo veel als mogelijk te voorkomen. Deze maatregelen zorgen met name voor het mitigeren van effecten op korte termijn, d.w.z. dat de maatregelen voornamelijk gericht zijn op het voorkomen dan wel verminderen van effecten voorafgaande en tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. De maatregelen worden volgens een vast stramien uitgevoerd, conform de bestaande kennisdocumenten welk onderstaand toegelicht is.

'Exclusion flaps' worden gebruikt om stootvoegen en andere invliegopeningen af te sluiten, op zo'n manier dat in het object aanwezige vlemuizen er wel uit kunnen komen, maar er niet meer in. Doormiddel van stugge klapdeurtjes kan een dier er via de ruwe ondergrond makkelijk uit kruipen, maar niet meer terug in. De flaps of tunneltjes worden op maat gefabriceerd van 300 micron stug doorzichtig plastic en met montagekit bevestigd aan het object, ductape zorgt ervoor dat het geheel vast blijft zitten totdat de kit droogt.

De werking van dergelijke klepjes. Overige openingen worden met isolatiemateriaal dichtgemaakt.

'Exclusion flaps' mogen enkel worden geplaatst in de minst schadelijke periode van vlemuizen, buiten de kraamperiode en winterrust (afhankelijk van de functie). Dat wil zeggen dat de exclusion flaps geplaatst kunnen worden tussen 1 april t/m 1 mei, en/of tussen 15 augustus t/m 1 november.

Exclusion flaps mogen één maand voorafgaand aan het einde van de gewenningsperiode aangebracht worden.

Het afplakken van de verblijfplaatsen wordt enkel uitgevoerd wanneer de avondtemperaturen voor een aantal dagen aaneengesloten minimaal 10°C zijn.

Bijlage C. Voorwaarden voor vleermuizen

De aanwezige verblijfplaatsen gaan door de voorgenomen werkzaamheden verloren. De functionaliteit zal, indien geen maatregelen genomen worden, verloren gaan. Het is daarom noodzakelijk om dit verlies van verblijfplaatsen te mitigeren. De maatregelen zorgen met name voor het mitigeren van effecten *op lange termijn*, d.w.z. dat de mitigerende maatregelen voornamelijk gericht zijn op het voorkomen dan wel te verminderen van negatieve effecten op verblijfplaatsen die als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden vernietigd worden.

Alternatieven kunnen kant en klare inbouw voorzieningen zijn of simpele aanpassingen in een bestaand ontwerp zoals boeiborden of betimmering. Volgens de vigerende richtlijnen (Kennisdocumenten van BIJ12) volgen de volgende standaarden:

- Alternatieve zomer- en paarverblijfplaatsen worden bij voorkeur zo dicht mogelijk, maar altijd binnen 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst en altijd binnen het leefgebied van de soort.
- Alternatieve kraamverblijfplaatsen worden bij voorkeur niet verder dan 50 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst waarbij minimaal 1 van de alternatieve kasten binnen 1 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst wordt.
- De onderrand van de kasten bevinden zich minimaal 2.80 meter boven de grond en/of een horizontaal vlak (bijvoorbeeld boven een plat dak van een aanbouw).
- De kasten moeten vrij aanvliegbaar zijn. Vermijd obstakels en lichtbronnen in de buurt van de kasten.

Gewenningsperiodes

Bij het plaatsen van de alternatieve verblijfplaatsen dient er rekening te worden gehouden met de gewenningsperiodes zoals vermeld in de kennisdocumenten. Dit houdt in dat:

- Alternatieve zomerverblijfplaatsen voor <10 gewone dwergvleermuizen 3 maanden voorafgaand aan de werkzaamheden geplaatst dienen te worden, waarbij alleen de actieve periode van de vleermuizen geldt (april-oktober).
- Alternatieve paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis 6 maanden voorafgaand aan het paarseizoen geplaatst dienen te worden (15 februari).
- Indien 1 alternatieve verblijfplaats zich bevindt op de locatie van de huidige verblijfplaats is een gewenningsperiode niet nodig, maar indien mogelijk qua planning wel wenselijk.
- Voor de ruige dwergvleermuis geldt een gewenningsperiode van 1 maand in de actieve periode (april-oktober) voor alle functies.

Bijlage D. Compensatie voor vleermuizen

Type inmetstelstenen

Er zijn diverse modellen inmetstelstenen in omloop. Welk model het meest geschikt is hangt af van de situatie en zal door een deskundige bepaald moeten worden. Het realiseren van alternatieve kraamverblijven is steeds maatwerk en wordt per locatie bekeken.

De hier volgende inmetstelstenen zijn te koppelen waardoor er uit meerdere compartimenten bestaande grote ruimtes ontstaan. Deze stenen zijn inzetbaar wanneer het onwenselijk is dat vleermuizen in de spouw komen of wanneer geen spouw aanwezig is. Overigens is het wel mogelijk om via deze kasten vleermuizen toegang aan de spouw te bieden. Om deze kasten goed te laten functioneren, gelden de volgende voorwaarden:

- Bij de gewone- en ruige dwergvleermuis worden minimaal met een factor 4 nieuwe verblijfplaatsen gerealiseerd, die dezelfde functie kunnen vervullen als de verblijfplaats die verloren gaat.
- Er worden minimaal twee kasten aan elkaar gekoppeld voor een grotere kans op succes.

IB VL 04 (Vivara-pro)

IB VL 06 (Vivara-pro)

IB VL 07 (Vivara-pro)

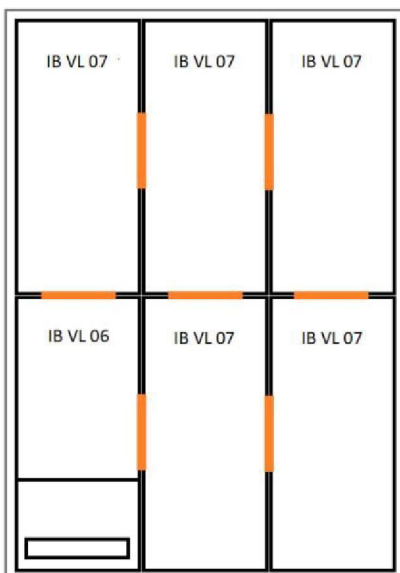

IB VL 06 gekoppeld met een IB VL 07

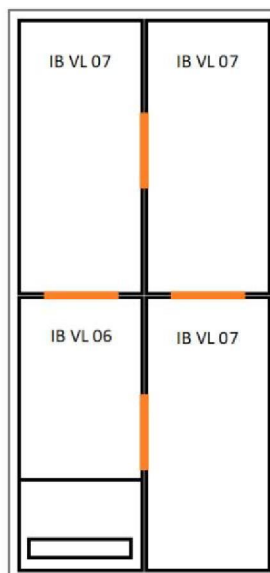

Bij het schakelen van kasten dient het tussenschotje eruit gebroken te worden.

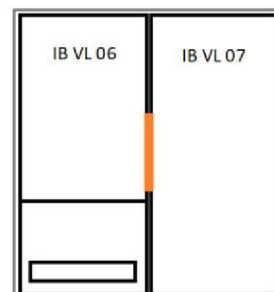

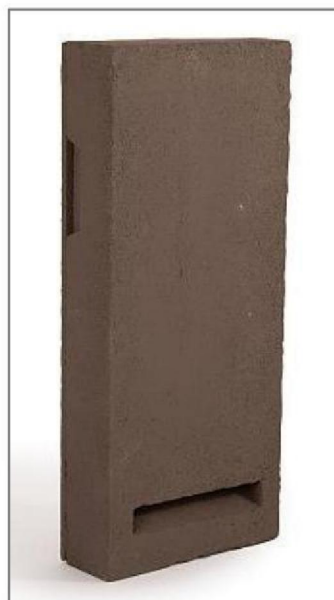
Schematische opbouw van een in te metselen kraamverblijfplaats met 6 elementen; linksonder de IB VL 06, de overige kasten (IB VL 07) worden gekoppeld geplaatst, na verwijdering van de in oranje aangegeven tussenschotjes.

Schematische opbouw van een in te metselen verblijfplaats met 2 of 4 elementen; links de IB VL 06 en rechts de IB VL 07 worden gekoppeld geplaatst, na verwijdering van de in oranje aangegeven tussenschotje.

Voorbeeld van montage in gemetseld buitenblad

IB VL 05 (Vivara-pro) is een inmetsele kast die in het buitenblad zichtbaar is en is geschikt voor toepassing wanneer er geen ruimte in de spouw is.

Een ingemetselde IB VL 06

Type nr.	Buitenmaat b x h x d (mm)	Spouw diepte	Afwerking buitenblad
IB VL 04	210 x 500 x 150	60 mm	onzichtbaar*
IB VL 05	210 x 500 x 77	n.v.t.	zichtbaar
IB VL 06	210 x 500 x 150	50 mm	onzichtbaar*
IB VL 07	210 x 500 x 150	50 mm	onzichtbaar

* enkel de invliegopening zichtbaar

